

Mi dolgunk a klímaváltozással közösségfejlesztőként?

Szerző: Tóth Vivien

A *Közösségfejlesztés XVI. Nyári Egyetemének* témái közé felkerült a klímaváltozás és a *környezeti válság* kérdése, melyet egy hosszú szakmai programsorozat végén, két kerekasztal beszélgetés keretében jártunk körül. Már a téma felmerülése is érdekes kérdéseket vetett fel, hiszen mi nem vagyunk ökológusok, sem klímakutatók és egyikünk sem szeretne pályát módosítani. Mégis azt éreztük, hogy mivel a téma egyre erősebben van jelen, beszélni kell róla, s meg kell kérdeznünk azokat, akik értenek is hozzá. Így alakult ki két témakör, az egyik a jelenlegi helyzet feltárására: *„Hány évünk van még?”* címmel három ökológiai közgazdász jelenlétével és egy, a közösségi megoldásokra fókuszáló, jó gyakorlatokat felkutató beszélgetés öt olyan szakemberrel, akik már a gyakorlatban is tesznek valamit, konkrét kezdeményezések részesei. Az összegyűlt közönség körében nagy érdeklődésre találtunk, így most egy összefoglaló írással szeretném bemutatni a téma iránti érdeklődésünk hátterét, és azokat a gondolatokat, amelyeket a felkészülés és a beszélgetések során gyűjtöttünk össze.

„Hány évünk van még?”

Egyre súlyosabb hírek látnak napvilágot a környezetünkkel kapcsolatban. Hatalmas erdőtüzek, pusztító viharok, kihaló állatfajok, fogyóban lévő ivóvízkészletek és egy egyre gyorsabban változó klíma. Míg egy évtizeddel ezelőtt a klímaválság és a környezetvédelem témaköre távoli dolognak tűnt, és kevesek érdeklődésére tarthatott számot, ma már szinte minden területen megjelenik, és egyre többen beszélnek róla.

A Föld átlaghőmérséklete folyamatosan emelkedik, az elmúlt 136 évben a 18 legmelegebb év 2001 után volt. A felmelegedés nem egyenletesen történik: a kutatók a Föld különböző területeinek eltérő adataiból vonnak átlagot. Az Északi-sarkon, például, az ottani átlaghoz képest plusz 20 C⁰ eltérést észleltek, ami súlyos következményekkel járt, pl. a jégtakaró nagy része olvadásnak indult. A bioszféra egyensúlya felborul, az ökológiai sokszínűség csökken, egyre élethetlenebbé válnak a területek, és még ki tudja, milyen, eddig még fel nem fedezett következménnyel számolhatunk.

2019-ben, ha mindenki úgy élne, mint az Európai Unió lakossága, akkor május 10-én értük volna el azt a napot, amikor kimerítettük a Föld éves tartalékait. Ezt nevezik az *Európai Túlfogyasztás Világnapjának*, amellyel arra is szeretnék felhívni a figyelmet, hogy rendkívül pazarló és környezetszennyező életmódot folytatunk. Ha mindenki ilyen színvonalon élne, akkor 2,8 Földre lenne szükségünk ahhoz, hogy a természeti erőforrások iránti keresletünket kielégítse a bolygó.

Ezek csak töredékei azoknak a sokkoló adatoknak, amelyekkel a klímakutatók szembesítenek bennünket, de már ezek alapján is látnunk kell, hogy valami visszavonhatatlan történik. Egyesek szerint nem sok évünk van hátra, ha ezt az életmódot folytatjuk tovább, sőt, többen összeomlásról beszélnek. Ezzel a bekezdéssel egyáltalán nem a riogatás és sokkolás a célom, sokkal inkább arra szeretném ráirányítani a figyelmet, hogy figyeljünk erre a változásra, kövessük az eseményeket, és találjuk meg azokat a cselekvési lehetőségeket, melyekkel mi magunk is tudunk tenni valamit egy élhető jövő kialakításáért.

A tudomány nem tudja megjósolni, hogy mi fog történni, ezt meghívott vendégeink *Pataki György (ESSRG)*, *Lazányi Orsolya (ökológiai közgazdász, BCE)* és *Veress Tamás (Gazdaságtudományi Központ, BCE)* is hangsúlyozták, így egyikük sem vázolt fel jövőképet a beszélgetésben. Inkább azt hangsúlyozták, hogy most az a feladatunk, hogy olyan rendszereket hozzunk létre, amelyek egy másfajta jövő felé visznek minket. Ma egy olyan világban élünk, melyben előbb el tudjuk képzelni a világvégét, mint a *növekedésközpontú kapitalizmus végét*, ami azért aggasztó, mert ez a rendszer juttatott ide minket, így a legfontosabb, hogy keressünk más megoldásokat is. Kell, hogy legyenek más alternatíváink, hogy ki tudjunk lépni a megszokott gondolkodási sémáinkból.

Mi dolga ezzel a közösségfejlesztésnek?

Községfejlesztőként fontos felismernünk azt a tényt, hogy *a klímaváltozás minden embert érint*. Hatással van és a továbbiakban egyre inkább lesz is a különböző korcsoportokra, jövedelmi csoportokra, minden nemzetiségre és a szerint sem tesz kivételt, hogy ki milyen nézeteket vall. Ha képesek vagyunk a klímatastrófa ügyét állítani gondolkodásunk középpontjába, létrejöhetnek olyan cselekvések, amelyek közös alapot adhatnak a közösségeknek.

A Nyári Egyetem fő témájának az *áthidaló társadalmi tőkét* és a hidakat építünk szlogent választottuk, mert hiszünk benne, hogy fontos megtalálni azokat a közös pontokat,

amelyek mentén kapcsolat alakulhat ki közösségek és emberek között. Az áthidaló társadalmi tőke lényege, hogy különböző érdeklődésű, értékrendszerű, más élethelyzetben lévő embereket kössön össze, és kapcsolódásra adjon lehetőséget. *Lehet-e a környezet védelme, a klímaválság elleni cselekvés egy olyan magasabb cél a közösségek számára, amely át tudja hidalni a meglévő különbségeket?* – tettük fel a kérdést terepen dolgozó vendégeinknek a beszélgetés második körében. Vajon az, hogy mindannyiunk célja az élhetőbb jövő kialakítása és a Föld védelme, összehozhat -e teljesen különböző státuszú embereket, lehet-e ez az áthidaló társadalmi tőke alapja, képesek lehetnek-e közösen cselekedni?

A *Nyíregyházi Kosár Közösségben*^[1], amely egy prosperáló bevásárló közösség egy önkéntesekből álló csoport, mely nagyon *sokszínű és heterogén*, ami kifejezetten előnyös tulajdonsága a közösségnek. A gyakorlatban ennek ereje főleg akkor mutatkozott meg, amikor valamit hirtelen kellett megszervezni, és minden feladatra volt önként jelentkező. De az egymástól való tanulás is fontos számukra, mert egy közösségben a közös cselekvésből lehet a legtöbbet tanulni. Ők közösen egy jobb, élhetőbb jövő kialakításán dolgoznak, ez a közös cél, ez a közös alap – mondta el *Zalatnay László*, a Nyíregyházi Kosár Közösség alapítója.

A *Grundkert*^[2] közösségi kertben is felfedezhetőek a sokszínűség jelei, de inkább az alsóbb rétegeket tudják megszólítani, közülük vannak többen, akik aktívan bekapcsolódnak a munkába. *Kling Ferenc* közösségi kert koordinátor szerint sokszínű a közösségük, de inkább a korosztályt tekintve, illetve a kertészkedésen keresztül a *külföldről érkező letelepedni vágyókat* is segítették a beilleszkedésben egy partnerségi együttműködés keretében, amelyben szintén a közös érdeklődés adott alapot a különbségek legyőzéséhez.

Egy különleges teherhordóbicikli-kölcsönző műhely és zöldségdoboz átvevő hely esetében is lehet közös cél a környezetünk védelme, mert *sokféle módon lehet hozzá kapcsolódni*. *Lazányi Orsolya*, a *Cargonómia*^[3] egyik alapítója szerint azzal, hogy mindenki kreatív módon megtalálhatja a hozzá illő tevékenységet náluk, vegyes társaság alakul ki; ők elsősorban az értelmiségi réteget tudják megszólítani.

Miskolcon, az *Avas lakótelepen* az adott homogén társadalmi háttér miatt kevésbé sokszínű a társaság, de a *különböző korosztályokhoz tartozó emberek* bevonásán sokat dolgoznak az ottani közösségfejlesztők. A *Dialóg Egyesület*^[4] munkatársa, *Csere Áron*,

például, egy újrahasznosító műhely ötletével rukkolt elő, hogy a fiatalok bútorok újragondolásával és megújításával tölthessék a szabadidejüket.

Kisszékyben [5], ahonnan *Horváth András* ökológus vendégünk érkezett, a közös alapot az adja az ott élőknek, hogy mindenki törekszik egy *önfenntartó élet* kialakítására, de nagyon fontos számukra, sőt elengedhetetlen, az együttműködés is. Van közös céljuk, és ez segíti a közös tevékenységek megvalósítását. Így, például, helyi termékek bevezetésén dolgoznak, olvasóestet tartanak, de legtöbbször a megtermelt javakat cserélgetik egymás között.

Adaptáció és cselekvés

Mit tehetünk annak érdekében, hogy 20-30-50-100 év múlva is élhető legyen a Földünk? A fent említett példákon túl rengeteg kezdeményezés, ötlet van, amivel mi is hozzájárulhatunk a változáshoz. Csatlakozhatunk mozgalmakhoz, mint a *Műanyagmentes Július*, amely az egyszer használatos műanyagok ellen igyekszik felvenni a harcot, tüntetéseken vehetünk részt vagy aktivista csoportokat támogathatunk, bevásárló közösséget alapíthatunk, vagy életmódot is válthatunk. Ezen példák sora nagyon hosszú lehet, eldönthetjük, hogy hozzánk vagy közösségünkhöz melyik áll a legközelebb, és mi miben látjuk az élhetőbb jövőt, hiszen mindezekkel a lépésekkel azt építjük. A legfontosabb, amit kiemelnék, hogy *beszéljünk róla!*

Mivel egyre többen mondják, és talán már a saját bőrünkön is érezzük, hogy meg fog változni az ökoszisztéma, fontos, hogy felkészüljünk ezekre változó körülményekre. De mit is jelent ez? Mennyire fog megváltozni az élőhelyünk, és hogyan készüljünk fel valami olyanra, amiről nem is tudjuk, hogy mi lesz az? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekben, helyzetekben hasznos lehet *Kovács Edit Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban* című munkája, amelyben a közösségfejlesztés lehetséges szerepeit elemzi konfliktusos és hirtelen változás utáni helyzetekben.

Fel kell készülnünk, idomulnunk kell a változó körülményekhez, amelyeken már jó eséllyel nem tudunk változtatni. *Jem Bendell* [6] ajánl ehhez az *adaptációhoz* egy útmutatót, amelyben három vizsgálati szempontot nyújt:

1. Mit kell megőriznünk?
2. Min kell változtatnunk?

3. Milyen új dolgokat kell megtanulnunk?

Állítása szerint, ha ezeket egyéni, közösségi és társadalmi szinten végiggondoljuk, akkor közelebb kerülünk a felkészült állapothoz. Ehhez először azonban tájékozódni kell arról, hogy a szűkebb környezetünkre mi lesz/lehet a jellemző.

Elfogadhatjuk, és fel is készülhetünk a minket körülvevő változásokra, azonban azt se hagyjuk figyelmen kívül, hogy még bőven van lehetőségünk tenni a radikális fordulatok megelőzése érdekében. Tekintsük erre bizonyítéknak a nyári egyetemen zajlott beszélgetés résztvevőinek munkáját: miért is cselekednének, ha nem hinnének benne, hogy van lehetőségünk változtatni?! Mi alakítjuk a jövőt, és ha cselekedeteinkkel egy *pozitív jövőkép* megvalósulására törekszünk, akkor nagy eséllyel oda is fogunk jutni.

Összegzés

Rendkívül összetett és érdekes téma a klímaválság, és ahogy egyre többet olvasunk a témában, annál inkább olyan érzésünk lesz, hogy mennyi mindent nem tudunk róla. Összezavarodhatunk, aggódhatunk, de cselekvésre motiválttá is válhatunk. Azt már a beszélgetés végén éreztük mindannyian, hogy ezt a témát folytatni kell, beszéljünk még róla. Ezért is született meg ez a különszám, amelyben tovább elemezzük és boncolgatjuk, hogy *mi dolga van a közösségfejlesztésnek a klímaváltozással*.

Felhasznált és ajánlott irodalom

Greta Thunberg: The disarming case to act right now on climate change https://www.ted.com/talks/greta_thunberg_the_disarming_case_to_act_right_now_on_climate#t-139893 Megtekintve: 2019.09.23.

Fridays For Future <https://www.fridaysforfuture.org/> Megtekintve: 2019. szeptember 24.

Idén is lesz műanyagmentes július https://index.hu/belfold/2019/06/28/iden_is_lesz_muanyagmentes_julius/ Megtekintve: 2019. szeptember 24.

2019-ben az európai túlfogyasztás világnapja május 10-ére esett <https://ng.hu/fold/2019/05/11/2019-ben-az-europai-tulfogyasztas-napja-majus-10-ere-esett/> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Prof. Jem Bendell: Mélyadaptáció: Útmutató az éghajlati tragédiához. <http://lifeworth.com/DeepAdaptation-hu.pdf> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Környezeti válság – közösségi kihívások (kerekasztal-beszélgetés) <https://www.youtube.com/watch?v=lsAR4p8-ZVI&list=PLbejjDOrLj85zOZW0w-1ZkPwgmMfLbaQ&index=10> Megtekintve: 2019. szeptember 25.

Ideje észhez térni 1/2 https://www.youtube.com/watch?v=4fU_FPgqTLk&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0wiwy5oTbm9Grspoom_gCd435zD8EKyeSbZ5zZXI4PYV8CWwjwDafGWeo Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Ideje észhez térni 2/2 <https://www.youtube.com/watch?v=IjtDXSHmy4U&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3rjl3bVufa6bGEq5Ryqo6CpTI5QTNHKUpkemNZDITX1tGGta1wMIxhj9c> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

„Nem csak a rák halálos, a klímaváltozás már most emberek életét követeli.” https://hvg.hu/gazdasag/20190716_Nemcsakarahalalosaklimavaltozasmarmostemberek eletetkoveteli Megtekintve: 2019.szeptember 26.

Katharine Hayhoe: The most important thing you can do to fight climate change: talk about it https://www.ted.com/talks/katharine_hayhoe_the_most_important_thing_you_can_do_to_fight_climate_change_talk_about_it Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Kovács Edit: Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban I. <http://www.kka.hu/KozossegiAdattar/parolaar.nsf/274d67036bb315838525670c008147c9/780b3662dc73f148c1258106003f44aa?OpenDocument> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

Holnapelőtt – éghajlatváltozás közérthetően <https://holnapelott.hu/> Megtekintve: 2019. szeptember 26.

[1] <https://www.nyiregyhazikosar.hu/>

[2] <https://www.facebook.com/Grundkert/>

[3] <http://cargonomia.hu/>

[4] <http://www.dialogegyeselet.hu/>

[5] <http://kke-kisszekely.hu/>

[6] Prof. Jem Bendell: Mélyadaptáció: Útmutató az éghajlati tragédiához. <http://lifeworth.com/DeepAdaptation-hu.pdf> Megtekintve: 2019. szeptember 25.